

Obsah:

Svatá Terezie z Lisieux a Boží milosrdenství (5. část) 1
P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Kresba Ukřižovaného Krista sv. Jana od Kříže. 3
Pavel Vojtěch Kohut OCD

O Boží věrnosti. 12
(svědectví o pokojném úmrtí)

Velkorysost. 14
P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

(5. část)

Svatá Terezie z Lisieux a Boží milosrdenství

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Pokračujeme v listování dalšími Terezčínými dopisy. Dopis otci Roullandovi z 9. května 1897 (DT 226), v němž Tereška vysvětluje, jak chápe vztah mezi Boží spravedlností a milosrdenstvím, jsme již uvedli dříve.

Dopis z 28. května 1897, určený sestře Anežce (DT 230), reaguje na událost, která se stala v průběhu toho dne. Nějaká sestra se na Terešku obrátila s prosbou, aby jí hned namalovala určitý obrázek. Jenže Tereška už byla hodně nemocná a slabá, také měla horečku. Anežka, která byla u toho, se snažila oné sestře vysvětlit, že Terešce chybí potřebné síly, ale nebylo to nic platné. Terešku neodbytnost té sestry rozhněvala. Vysvětlující poznámka v českém vydání Terezčíných dopisů označuje Terezčinu reakci výrazem „dojetí“, ale slovenský překlad „emocie“ asi lépe vystihuje, oč šlo. Ostatně Tereška pak v tomto dopise zmiňuje, že byla „zlá“, ve slovenském překladu „zlostná“. Toto se tedy onoho dne mezi sestrami odehrálo. A Tereška pak napsala dopis sestře Anežce proto, aby jí poděkovala za to, že jí Anežka byla nástrojem Božího milosrdenství: tím, že Terešce její emoce nevyčetla.

Vy jste své dcerušce nevyhubovala, a přece si to zasloužila. Ale na to je dcerka zvyklá, Vaše mírnost jí říká víc než přísná slova, vy jste pro ni obrazem Božího milosrdenství.

Tereška ale Anežce zároveň sděluje, že Boží milosrdenství se jí toho večera projevilo i prostřednictvím sestry Baptisty, která je naopak obvykle

obrazem Boží přísnosti. Ta toho večera Terezku potkala a místo, aby ji chladně minula, objala ji a omluvila se jí. I když vydání Terezčiných dopisů to výslovně neříkají, můžeme se domýšlet, že Baptista byla pravděpodobně tou sestrou, která po Terezce chtěla namalovat onen obrázek a na kterou se Terezka rozčílila.

Takže obvyklá mírnost sestry Anežky i překvapivá vstřícnost sestry Baptisty jsou Terezce dvojím projevem Ježíšovy něhy k ní, a to právě tehdy, když se ukázala její slabost. A ona si těchto dalších projevů Ježíšova milosrdenství cení víc, než by se radovala z bezchybnosti svého jednání. *Jsem mnohem šťastnější, že jsem byla nedokonalá, než kdybych byla bývala za podpory milosti vzorem laskavosti... Tak mi to prospívá, když vidím, že Ježíš je ke mně stále tak laskavý, tak něžný!...*

A nakonec Terezka sestře Anežce píše: *Ach vy, sladká Ozvěno mé duše, vy pochopíte, že dnes večer nádoba Božího milosrdenství ke mně přetekla!... Vy pochopíte, že jste byla a stále budete andělem, pověřeným, aby mě vedl a zvěstoval mi Pánovo milosrdenství!...* Takže zde milosrdenství znamená mírnost, trpělivost bez hubování a výčitek, snášení slabosti druhého.

Sestře Marii od Eucharistie (Marii Guérinové) napsala Terezka ke dni, kdy Marie přijímala černý závoj, 2.6.1897 lístek (LT 234) s duchovním povzbuzením. Uzavírá ho slovy: *Od nynějška se nemá Marie už dívat na nic na této zemi, na nic než na Milosrdného Boha, na Ježíše v EUCHARISTII!...* Tedy Bůh má mít přednost naprosto přede vším. A jeho základní vlastnost je milosrdenství.

Další zmínku o Božím milosrdenství nacházíme v Terezčině dopise sestře Jenovéřě (Celině) ze 7.6.1897 (LT 243). Není snadné tuto zmínku najít, protože ji obsahuje biblický citát (Ž 94,18). Jenže ten v českém překladu Terezčiných dopisů byl prostě převzat z překladu Písma, užívaného při liturgii, a v něm namísto slova *milosrdenství* stojí jiný výraz. Ale Český ekumenický překlad nám tu poslouží dobře: *Řeknu-li: „Už ujždí mi noha“, podepře mě tvé milosrdenství, Hospodine.*

Onoho 7. června Celina Terezku fotografovala. A docela ji tím potrápila, protože chtěla, aby snímky byly co nejlepší (tak soudím podle prvních slov Terezčina dopisu: *Milovaná sestřičko, nehledejme nikdy to, co se zdá velké v očích tvorů*). Terezku pózování před fotoaparátem unavovalo a Celina se vůči ní dopustila nějaké nešetrné netrpělivosti. Když se večer

Terezce omluvila, ona reagovala tímto dopisem.¹ Povzbuzuje v něm Celinu i sebe: *Pokorně se zařaďme mezi nedokonalé, považujme se za malé duše, které musí Pán Bůh v každém okamžiku podepírat. A toho, kdo o sobě takto smýšlí, toho Bůh ve svém milosrdenství opravdu podle citovaného slova žalmu hned podepře. Boží milosrdenství tu tedy znamená ochotnou Boží pomoc vůči tomu, kdo je pokorný.*

Podle jedné vzpomínky sestry Marie od Nejsvětější Trojice se Terezka ještě jindy dokonce vyjádřila v tom smyslu, že naše hříchy (v posledku) *slouží k oslavě milosrdenství dobrého Boha*. A to nám může dokonce být zdrojem radosti.²

(Pokračování v příštím čísle.)

Kresba Ukřižovaného Krista sv. Jana od Kříže

Pavel Vojtěch Kohut OCD

Před lety se mi poprvé poštěstilo navštívit muzeum při Klášteře Vtělení vně ávilekých hradeb, tedy kláštera, do kterého vstoupila svatá Terezie původně (srov. Ž 4,1). Kromě jiného jsem zde narazil na kresbu *Ukřižovaného Krista*, jejímž autorem je svatý Jan od Kříže. Jde o nepatrné dílko, zasazené do zdobeného relikváře, který se nachází v rozlehlé místnosti plné sakrálních předmětů.

Přesto bylo mé setkání s touto Janovou kresbou nezapomenutelné. Ano, musím napsat „setkání“, neboť od první chvíle, kdy jsem ji spatřil, jsem zřetelně vnímal, že pohled na ni je živým kontaktem s Kristem v tajemství Vykoupení. Jakoby *toužil vstoupit* do života toho, kdo si jej prohlíží.

1. Základní údaje o kresbě

Kresba *Ukřižovaný Kristus* (jak bývá nejčastěji označována), je opravdu nepatrná – měří pouhých 57 × 47 mm – a je jen zlehka načrtnuta černým inkoustem. Po stránce uměleckého vyjádření je ale zcela výjimečná. Sal-

1 Viz G. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, Kostelní Vydří 1997, str. 174.

2 *Dopisy Terezie z Lisieux*, Kostelní Vydří 2002, str. 313, pozn. 2.

vador Ros ji popisuje takto: „Jedná se skutečně o jedinečnou a geniální kresbu, která zobrazuje Krista, umírajícího na kříži, ve chvíli, kdy odevdává svého ducha. Zde má svůj původ zjevná patetická, onen zarážející dojem z vykloubených údů, z rukou natržených ranami hřebů a váhou nehybného těla, které visí vpřed, jako by se chtělo nachýlit. Hlava svěšená na hrud, což působí, že tvář je sotva viditelná. Bederní rouška je silně stažená a nohy jsou zkroucené pod váhou těla, které již nemohou udržet. A to vše viděno ze strany, z nadhledu, ze šikmé kónické perspektivy, z bodu pohledu, který je situován v pravém horním rohu. Právě to je na kresbě bezesporu nejnapadnější a nejoriginálnější, neboť tato šikmá perspektiva, tento bod pohledu nutí autora překročit pravidla estetiky a darovat z nadhledu představenému obrazu nové proporce (od chodidla až po dlaň levé ruky naměříme pouhých 20 mm, zatímco u pravé je to 60 mm), takže výsledkem je jedinečný, opravdu neobvyklý výjev.“

Velmi zajímavé je rovněž zjištění, k němuž došlo při restaurování díla v roce 1968: Kresba není realizována na jediném kusu papíru, nýbrž na dvou – na horní, větší části je nakreslen kříž a tělo Ukřižovaného až po bederní roušku, na dolní pak nohy a dolní část kříže. Osobně považuji za plauzibilní, že jde o zásah samotného světce: z původní kresby mohl prostě odtrhnout její dolní část (jejíž původní provedení ho neuspokojovalo?) a nahradit ji jinou. O tom ovšem lze, samozřejmě, pouze spekulovat.

Rovněž okolnosti vzniku kresby jsou nejasné, takže lze říci, že o něm víc nevíme, než víme. K dispozici máme několik svědectví, ale, bohužel, velmi vágních. Otec Jan od sv. Josefa, karmelitán původní observance, do-

svědčil, že světec daroval kresbu jeho penitentce, sestře Anně Marii od Ježíše, která mu ji načas svěřila, ale následně si ji vyžádala zpět. Otec Alfons od Matky Boží, světcův důvěrník, se ve svém životopise Jana od Kříže pokouší rekonstruovat, jak vznikla. Z jeho líčení je však zřejmé, že o tom nemá přesné údaje. Hypotetický charakter má rovněž svědectví dalšího světcova životopisce, otce Jeronýma od sv. Josefa, který píše: „Aby jej [= ukřižovaného Krista] takto viděl, je snadné se domýšlet a věřit, že Boží služebník se nacházel v nějakém okně nebo na tribuně, jež v konventních kostelích často bývají po bocích hlavního oltáře, a tam se předpokládá, že se mu zjevil, obrácen přímo k lidu. Ovšem proč takto a ne obrácen k samotnému ctihodnému otci? Dá se věřit, že to bylo proto, aby se jeho očím znázornila z onoho nadhledu ona tak politováníhodná a vykloubená postava, než jak by se mu jevila z přímého pohledu.“³

Co do vzniku kresby lze tedy uvést s jistotou jen toto: někdy v letech 1572–1577 (tj. v době, kdy byl svatý Jan od Kříže zpovědníkem mnišek ve Vtělení a bydlel v domku poblíž kláštera), spíše ve druhé půli tohoto období, měl Jan od Kříže nejspíše vidění ukřižovaného Krista v oné nezvyklé perspektivě a podobě, jak je zaznamenal, a vzniklou kresbu daroval sestře Anně Marii od Ježíše. Ta předala svůj klenot jiné mnišce, Marii de Pinel, která se o něm zmínila v klášterní kronice a nechala jej kolem roku 1630 zasadit do relikviáře. V roce 1969 pak byl tento původní relikviář nahrazen současným, jehož autorem je madridský zlatník José Puigdollers.

Jaký mívá člověk dojem, když se na kresbu zahledí? Už zmíněný otec Jeroným od sv. Josefa zdůraznil: „Na této kresbě jsou tři věci, hodné uvážení: tou první je pozice, v níž je představen náš Kristus Pán a kterou měl před sebou ctihodný muž, když jej viděl; tou druhou je dovednost náčrtku; tou třetí je pak zbožnost, kterou představuje a vyvolává.“ A současný autor, Juan Bosco San Román kresbu působivě interpretuje, když píše: „Otec zde nazírá Syna, který je víc červ než člověk, na jehož těle není zdravého místa, který je umučen a zkrušen pro lidský hřích, nachýlen ke světu, za který zemřel.“

Moderně řečeno: na kresbě lze obdivovat a hodnotit *teologickou výpověď, umělecké vyjádření a duchovní poselství*. Zkusme je objevit na základě

3 Tuto teorii si autor nechal „potvrdit“ rytinou vlámského mistra Hermanna Panneelse ve své biografii, na níž je Jan od Kříže vyobrazen, jak hledí z okna na výjev Ukřižovaného. Existují však vůči ní dva protiargumenty: 1. Je v podstatě nemožné identifikovat takové místo v kostele Kláštera Vtělení; 2. Proč by Jan od Kříže musel mít před očima skutečný krucifix v dané perspektivě, když i otec Jeroným sám předpokládá, že kresba je plodem Janova mystického vidění?

dialektické četby Janových děl a této kresby a následně formulovat poselství kresby do našeho duchovního života.

2. Janova kresba a jeho spisy

Kdo pozoruje Janovu kresbu, je zasažen jak neobvyklou perspektivou, tak prostými, až drsnými tahy kresby, jakož i samotným výrazem, polohou zobrazeného těla. *Ukřižovaný Kristus* svatého Jana tak vystihuje zároveň Ježíšovo utrpení, jeho lásku, s níž umírá, tak i jeho vztah k Otci, který je prvním, kdo výjev nahlíží.

Právě z těchto důvodů je těžké k této kresbě přiřadit díla dvou význačných malířů, kteří jí byli inspirováni. Oba umělci, nástěnný malíř José María Sert (1874–1945) a surrealista Salvador Dalí (1904–1989) se s kresbou světce seznámili zásluhou otce Bruna od Ježíše a Marie (Frossairta, 1892–1962). První došel k závěru, že se na kresbu díváme špatně, a proto ji obrátil o devadesát stupňů vlevo, takže v jeho pojetí Ježíš jakoby visí v horizontální podobě, přibit na pomyslném stropě, celým tělem obrácen směrem dolů. Je ovšem otázkou, z jakého důvodu by svatý Jan chtěl Krista zobrazit v této poloze, co by nám tím chtěl vyjádřit. Snad ještě více se od Janovy kresby ovšem vzdálil **Salvador Dalí**. Jeho *Kristus svatého Jana od Kříže* z roku 1951 má se světcovou kresbou společné jen jméno a nezvyklou perspektivu, ovšem ani ona není dodržena v intencích Jana od Kříže. Pohled na ukřižovaného Ježíše je zde veden z ptačí perspektivy, což spontánně nabízí zcela jiný výklad než u Janovy kresby. Zobrazený Kristus tu nadto působí spíše dojmem atleta, polobožského héra s nádherně tvarovaným svalstvem. Chybí zkroucená poloha, pokrčené nohy, neschopné udržet tíhu těla, krvavá zranění... Černé pozadí je sice nesmírně efektní, ale spolu s náznakem země v dolní části obrazu Ukřižovaného světa spíše vzdaluje. Není divu, že se velký znalec světcovy nauky, Federico Ruiz, k těmto výjevům vyjadřuje

skepticky: „Bez ohledu na takové autority jsem dál přesvědčen, že pozice, jak ji zamýšlel světec, je vertikální, jak se ostatně vždy mělo za to.“

Pokusme se však porozumět Janově kresbě na základě jeho vlastních děl. Věřím, že jeho vlastní myšlenky nám pomohou se k ní přiblížit lépe než cizí komentáře nebo naše vlastní dojmy.

Láskou zraněný Pastýř pod milujícím pohledem Otce

Zcela zásadní interpretace se Janově kresbě dostává na základě jedné lidové básně o čtyřech strofách, k níž mystický básník jen přidal poslední, pátou. Tím ji ovšem zcela přetváří, neboť z původní poémy o neopětované lásce malého Pastýře (*Pastorcico*) k nevděčné pastýřce se stává christologická alegorie: Ježíš, trápící se tím, že zbloudilé lidstvo neopětuje jeho lásku, vystupuje na „strom“ kříže, na němž umírá „s hruď láskou velmi zraněnou“. Ukřižovaný Kristus na Janově kresbě je tak Pastýř, jehož láska k hříšníkům vede k obětování vlastního života, jak čteme v poslední, autorově strofě básně: „A po delší době se vzepjal / na strom, kde roztáhl své krásné paže, / a mrtev na nich zůstal viset, / hruď má láskou velmi zraněnou.“ Prvním interpretačním klíčem kresby je tedy *Kristova spásná láska k lidstvu*.

Ještě přinejmenším další dvě básně světce nám pomáhají jeho kresbu správně interpretovat: jsou to romance Na evangelium *In principio erat Verbum* a poéma Že dobře já znám pramen. V té první tvoří základní perspektivu láskyplný rozhovor mezi Otcem a Synem o stvoření (srov. 3. a 4. strofa) a o vtělení (srov. 7. a 8. strofa). Obě božské osoby, spojené vzájemnou láskou (tj. osobou Ducha svatého) chtějí stvořit svět a přiblížit jej Bohu tím, že na sebe Syn přijme lidskou přirozenost. Tyto romance končí narozením Páně v Betlémě (srov. 9. strofa), nic nám ovšem nebrání „protáhnout“ tuto linii až k Ježíšově smrti na kříži. V takovém případě se druhým interpretačním klíčem Janovy kresby stává *Otcova láska k Synu*, což do značné míry objasňuje nezvyklou perspektivu pohledu šikmo shůry, kdy je pozorovatel (či spíše Pozorovatel!) Ukřižovanému nablízku a neshlíží na něj „chladně shora“ (jako v Dalího vyobrazení), nýbrž s láskou a spoluúčastí.

V poémě Že dobře já znám pramen nacházíme doplnění této perspektivy lásky mezi Otcem a Synem o *lásku Otce k lidstvu skrze Syna*: Pramen (= Otec) se rozlévá v proudech (tj. v Synu a Duchu) a tvoří jimi svět, aby se nakonec v „živém chlebě“ (tj. v eucharistickém Kristu) dával všem, kdo o to stojí. I tuto perspektivu lze aplikovat na Janovu kresbu. Souhrnně se

dá říci, že toto prosté vyobrazení představuje lásku mezi Otcem a Synem (a tím pádem i Duchem svatým), jež se společně nabízí hříšnému lidstvu, aby se přijetím spásné Ježíšovy smrti mohlo k této lásce přimknout a mít na ní podíl.

I v prozaických textech Mystického učitele najdeme toto nahlížení výkupného díla Ježíše Krista. V *Duchovní písni* se mluví o kříži jako o jabloni, na které „Syn Boží vykoupil, a tím i následně zasnoubil se sebou lidskou přirozenost, a tím následně i každou duši tak, že jí k tomu dal milost a závdavek na kříži.“ (DP 23,3) I jinde představuje svatý Jan lásku a kříž jako neoddělitelně spjaté (DP 36,13; ŽP 2,28). Když k tomu přičteme perspektivu slavné 22. kapitoly 2. knihy *Výstupu na horu Karmel*, v níž světec představuje Krista jako jediné slovo Otcovo, pak můžeme konstatovat, že pohled na Ježíšův kříž je stejný v Janově poezii i próze: Ježíš odpovídá na lásku Otce tím, že trpí a umírá, aby spasil zbloudilé lidstvo, což vede Otce k tomu, že se k němu láskyplně sklání a jeho probodenými údy a srdcem s ním přijímá vysvobozené lidstvo. Jako by se nám tu přímo nabízel návod, jakým způsobem a v jakém duchu máme hledět na Janovu kresbu.

Z pohledu ukřižované Lásky

Perspektivu je ovšem možné také obrátit a číst Janovy spisy na základě jeho kresby. Už i proto, že kresba vznikla dříve než naprostá většina spisů. Při jejich čtení je proto třeba mít na zřeteli tuto Janovu hlubokou duchovní zkušenost, na jejímž základě načrtl Ježíšovo zmučené tělo z láskyplného pohledu Otce. Vždyť jde o mimořádný prožitek, který se váže k první fázi mystického života světece.

Již četba básní s přihlédnutím k Janově kresbě nám umožňuje je číst *jednoznačně* v christologické perspektivě. Nelze připustit tezi, že by poema *Kam ses ukryl, Milovaný?* nebo básně *Za jedné noci temné a Ó, živý plamení lásky*, byly sepsány nejprve jako výraz světské partnerské lásky, a teprve následně byly autorem „spiritualizovány“ v jeho komentářích.

Kresba *Ukřižovaný Kristus* je ale také důležitým interpretačním klíčem k pochopení náčrtku *Hůrky dokonalosti*. Mnohdy je kvůli nauce zde znázorněné a popsané v traktátu *Výstup na horu Karmel* (zejména v 1V 13) Mystický učitel obviňován z nekřesťanského asketismu, jenž nepočítá s Ježíšovou výkupnou obětí. Již pozorná četba programové 13. kapitoly první knihy *Výstupu* to však vyvrací. Jan zde jasně praví: „Předně má mít

[člověk] trvalou žádost (*un ordinario apetito*) následovat Krista ve všech svých věcech tím, že se bude připodobňovat jeho životu, o kterém má rozjímat, aby ho uměl napodobovat a počínal si ve všem, jak by si počínal on. Za druhé, aby to mohl dobře dělat, musí se zřici každého zalíbení, které se naskytne smyslu, není-li čistě ke cti a slávě Boží; ať se toho zřekne a zůstane od toho vyprázdněný z lásky k Ježíši Kristu, který neměl ani nechtěl v tomto životě žádné jiné potěšení než konat vůli svého Otce, a to nazýval svým jídlem a pokrmem“ (1V 13,3n). Je zřejmé, že veškeré asketické úsilí se děje s ohledem na Krista a jeho plnění Otcovy vůle (srov. také 1V 13,6). Když vedle těchto textů pomyslně položíme Janovu kresbu, je nabíledni, co ho vede k tak radikálním požadavkům na ty, kdo chtějí dojít sjednocení s Bohem, jenž sestoupil na vrchol *Hůrky dokonalosti*, aby se tam setkal s těmi, kdo chtějí vystoupit k němu.

Oč složitěji se dá prezentovat význam kresby pro druhou část diptychu, *Temnou noc*, o to je tato argumentace užitečnější a potřebnější. Toto dílo Mystického učitele bylo totiž vícekrát nařčeno z christologického „manka“, jelikož je v něm málo zmínek o Ježíši Kristu, a velká většina biblických citací pochází ze Starého zákona. *Temná noc* ovšem tvoří diptych s *Výstupem na horu Karmel*, kde je z tohoto pohledu situace velmi odlišná, a obě díla je třeba číst společně. Jana od Kříže vedl k onomu střídmemu odkazování na Krista zřejmě jistý záměr: umožnit čtenáři, aby se do atmosféry bolestné zkušenosti pasivní noci „pohroužil“ i on sám. Jakoby obzor sjednocení člověka s Bohem v Kristu před očišťovanou duší zcela zmizel. Ve skutečnosti však procházení temnou nocí znamená rostoucí podíl na trojjediné lásce, která se zjevuje na kříži, jak jsme o tom meditovali nad Janovou kresbou. Nadto nám autor v předmluvě předkládá perspektivu, platnou pro celý spis: duše již prošla nocí a je ve stavu dokonalosti, protože se Kristem nechala pohnout k tomu, aby prošla úzkou cestou do věčného života (srov. N, předmluva ke čtenáři). Čím ji ovšem Kristus pohnul k tomu, aby na tuto úzkou cestu vstoupila? Jistě láskou, kterou mohla zahlédnout na kříži.

Také ohledně posledních dvou velkých děl, *Duchovní písňe* a *Živého plamene lásky* je třeba konstatovat, že odrážejí logiku autorovy kresby. Jan vnímá hledání Milovaného duší jako její odpověď na Jeho iniciativu smrti na kříži: Zasnoubení Krista s celým lidstvem se *uskutečňuje* jeho výkupnou smrtí, člověk se mu *otevřít* přijetím křtu a duchovně, mysticky, je může *prožívat* již v průběhu pozemského života (srov. DP 23,2.6).

Také trojiční perspektiva závěru *Duchovní písňe* a celého *Živého plamene lásky* je ovšem spjata s kresbou *Ukřižovaného Krista*. Život v Trojici nám

totiž otevírá Ježíš Kristus svou krásou (srov. DP 36) a vstupní branou je přitom kříž: „Ó, kdyby tak již bylo možné dát plně pochopit, jak nelze dospět do houští bohatství Božích, která jsou velmi rozmanitá, jinak, než tím, že se vstoupí do houští rozmanitého utrpení a duše v tom bude mít svou útěchu a touhu! A jak duše, která doopravdy touží po božské moudrosti, touží nejprve trpět, aby do ní vstoupila, do houštiny kříže. (...) Protože ke vstupu do těchto bohatství jeho moudrosti je branou, jež je úzká, kříž. A těch, kdo skrze ni touží vstoupit, je málo. Zato těch, kdo touží po rozkoších, ke kterým se skrze ni přichází, je mnoho“ (DPB 36,13). Z téhož důvodu pak upozorňuje v *Živém plameni* lásky: „Ó, duše, které chcete kráčet bezpečně a s útěchou ve věcech ducha! Kdybyste věděly, jak vám přísluší trpět a snášet, abyste došly k této bezpečnosti a útěše, a jak se bez toho nemůže dospět k tomu, po čem duše touží, ale že je to spíš couvání zpět, žádným způsobem byste si nehledaly útěchu, ani od Boha ani od tvorů. Spíše byste nesly kříž, a kdybyste ho měly, chtěly byste na něm pít jenom žluč a ocet! A měly byste to za velké štěstí, kdybyste viděly, jak tímto odumřením světa a sobě samým žijete pro Boha v rozkoších ducha. A kdybyste trpělivě a věrně snášely to málo vnějšího, zasloužily byste si, aby na vás Bůh upřel zrak a očistil vás a vytříbil v nitru jistými vnitřnějšími duchovními strastmi, aby vám mohl dát vnitřnější dobra“ (ŽP 2,28).

Je tedy zřejmé, že neuděláme chybu, když budeme celek Janových děl číst z pohledu ukřižované Lásky: lásky Syna k Otci a k tvorstvu, lásky Otce k Synu a k tvorům v něm, lásky, kterou je Duch svatý.

3. Poselství Janovy kresby nám

Janova kresba *Ukřižovaný Kristus* může a má promlouvat i do našeho duchovního života. Rád bych zde přinejmenším naznačil alespoň *několik základních motivů*, jimiž nám může být prospěšná.

Předně je to sám *motiv ukřižovaného Krista*. Občas mívají křesťané tendenci zdůrazňovat z křesťanství jen útěšné prvky, takže kříž je odrazuje. Líbí se jim Ježíšek v jesličkách, Ježíš jako kazatel a divotvůrce, Ježíš vzkříšený, ale Ježíš na kříži? A přece, bez kříže není Boží Syn kompletní! I svatý Jan to připomíná, když jednomu ze svých spolubratrů píše: „Nehledej Krista bez kříže“ (K 24). Nemůžeme porozumět Kristu a přijmout jeho spásu bez kříže (a to nejen v jeho, ale i v našem životě). V duchu Mystického učitele ale můžeme také dodat: „Nehledej kříž bez Krista“, tj. kříž (ve smyslu nespravedlivého utrpení) neexistuje odděleně od Krista a jeho spásné lásky k nám. Proto svatý Jan radí: „Cvičte se v ctnostech umrtvování a trpělivosti s touhou připodobnit se svým utrpením tro-

chu tomuto našemu velkému Bohu, poníženému a ukřižovanému, poněvadž není-li tento život jeho napodobováním, není dobrý“ (K 25).

Dále je tu *motiv utrpení, zloby, ale i lásky*. Ježíšovo tělo na Janově kresbě je krutě znetvořeno. To sice může zprvu děsit, ale odpovídá to historické realitě ukřižování, a kromě toho to umocňuje naši vděčnost Pánu: Přijal tento způsob umírání a smrti z lásky k nám! Kristovy rány vypovídají nejen o velikosti lidského hříchu, nýbrž – a to především! – o velikosti Boží a Ježíšovy lásky k člověku. Svatý Jan od Kříže komentuje Ježíšovu opuštěnost slovy: „Takto vykonal větší dílo než za celý svůj život na zemi i na nebi svými zázraky a skutky, když milostí smířil a sjednotil lidstvo s Bohem. A to bylo, jak pravím, v době a ve chvíli, kdy byl Pán ve všem nejvíce zmařen“ (2V 7,11). A Ježíš podstupuje toto utrpení jak z lásky k Otci, tak z lásky k nám.

A v poslední řadě je tu *motiv lásky Otce k Synu*, jakož i *jeho lásky k nám*. Vícekrát jsem uvedl, že ona zvláštní perspektiva Ukřižovaného jako by odpovídala pohledu Boha Otce na jeho milovaného Syna ve chvíli jeho umírání. Je zřejmé, že to není Otec, který by „krvelačně“ čekal na Synovu smrt jako na podmínku svého odpuštění hříšníkům, nýbrž Otec, který – ač jako Bůh nemůže trpět – přesto jako by umíral se svým Synem. Jako by nám i prostřednictvím Janovy kresby chtěl Otec říci: „Upři oči jen na něho, protože v něm jsem ti řekl a zjevil všechno, a v něm najdeš ještě víc, než si žádáš a přeješ. (...) Chceš-li, abych ti odpověděl nějaké útěšné slovo, pohleď na mého Syna, mně poddaného a z lásky ke mně podrobeného jiným a ztýraného, a uvidíš, kolik ti toho odpoví“ (2V 22,5n). Bohužel, i věřící křesťané jsou ve svém pohledu na kříž často popleteni a představují si Boha jako krutého Vládce, který žádá smrt svého Syna a vůči jeho utrpení je netečný. Je pochopitelné, že na takového Boha se bojí v modlitbě obracet a nazývat ho Otcem. Jen stěží se dá věřit tomu, že by nás Bůh miloval a chránil, pokud by svého „milovaného“ Syna vydal cynicky všanc utrpení a smrti. Janova kresba, podpořená texty, kterými jsme se výše zabývali, může být účinnou protilátkou na podobné deformace našeho pohledu na tajemství vykoupění.

Věřím, že by se našly ještě další motivy ke správnému vnímání a prožívání Ježíšových Pašijí, tyto však postačí, abychom se přesvědčili o tom, že onen nepatrný obrázek, jen zlehka načrtnutý Janem od Kříže v návaznosti na hlubokou mystickou zkušenost, která mu byla dána, bude velmi prospěšný všem, kdo jsou alespoň trochu duchovně otevření a umělecky citliví.

Použitá a doporučená literatura:

- KOHUT Pavel Vojtěch, „Eucharistie: zjevení Otcovy lásky a brána k Trojici. Mystická báseň Jana od Kříže Že dobře já znám pramen“, *Salve* 2 (2005), s. 75–99;
 —, „Žít životem Boha. Uvedení do trojiční spirituality podle sv. Jana od Kříže“, *Salve* 3–4 (2006), s. 143–171;
 —, Jan od Kříže – Jediné Slovo Otcovo“, in: K. BAUER, P. JANDEJSEK a I. NOBLE (edd.), *Hledání Ježíšovy tváře. Christologická čítanka*, Praha: Jabok 2008, s. 57–63;
 ROS GARCÍA Salvador, „El símbolo originario de Juan de la Cruz: su dibujo de Cristo crucificado“, *Revista de Espiritualidad* 217 (1995), s. 573–583;
 SAN ROMÁN Juan Bosco, „El Cristo dibujado en Avila por San Juan de la Cruz“, in: Federico RUIZ (ed.), *Dios habla en la noche. Vida, palabra, ambiente de San Juan de la Cruz*, Madrid: Editorial de Espiritualidad 1990, s. 146–149;

(Obširnější podobu tohoto článku otce Vojtěcha Pavla Kohuta budete moci najít na webových stránkách pražského kláštera bosých karmelitek: bosekarmelity.cz)

O Boží věrnosti

(svědectví o pokojném úmrtí)

V neděli navečer mi volala má sestra, která pečovala o starého, nemocného kněze v nedaleké farnosti, otce Františka, že otec pomalu odchází. Slíbila jsem jí modlitbu a začali jsme se s manželem modlit růženec. Během modlitby mi začalo vrtat hlavou, proč asi sestra telefonovala právě mně. A v souvislosti s tím, že máme auto a já sama také řídím, se mi vynořila otázka, jestli sestra vlastně nechtěla, abych přijela. Zavolala jsem jí, nabídl jsem, že budu s nimi, a jela jsem.

Když jsem tam přijela, otec František už nevnímá. Těžce dýchal, ale byl klidný. Modlili jsme se u něj růženec. Potom sestra, která u něj probděla dvě předchozí noci, využila mé přítomnosti a šla se chvilku prospat.

Seděli jsme u otce se synovcem a modlili jsme se růženec. Pak mě napadlo, že se otec ten večer jistě ještě nemodlil breviář. Věděla jsem o něm, že se denní modlitbu církve vždy modlival velice poutivě. Dokonce když mu ve stáří zeslábl zrak, pořídil si tablet, na němž si mohl zvětšit písmo tak, aby se mohl modlit i dál. Začali jsme se tedy modlit večerní chvály. (Byla právě neděle čtvrtého týdne žaltáře.) Otcovo dýchání se při chválách zklidňovalo, až nenápadně ustalo. Před krátkým čtením jsem si všimla, že otec už asi nedýchá. V té chvíli synovec právě četl krátké čtení:

„Přistoupili jste k hoře Sionu a k městu živého Boha, k nebeskému Jeruzalému: ke shromáždění obrovského množství andělů a k obci prvorozenců, kteří jsou zapsáni v nebi. Přistoupili jste k soudci, Bohu všech, k duším spravedlivých, kteří už dosáhli cíle, a k Ježíši, prostředníku nové smlouvy, a byli jste pokropeni krví, která mluví důrazněji než krev Ábelova“ (Žid 12,22-24).

Naslouchala jsem tomu, co četl, a dívala jsem se přitom na otce. Viděla jsem, že už opravdu nedýchá, a docházelo mi, že toto čtení se vlastně právě teď bytostně týká otce Františka. Velice mě to zasáhlo – viděla jsem v tom velikost Boží! Náš pozemský čas se tu prostoupil s věčností!

Otec odešel velice klidně a tiše. Celé to pro mě byl velice silný a kladný zážitek. Neumím to všechno dobře vyjádřit, ale jsem Bohu velmi vděčná za ten dar, že jsem odchod otce Františka mohla prožít tak zblízka. Ukázalo mi to: takto je Pán věrný svému služebníku!

V klidu jsme se breviář domodlili a pak jsem šla pro sestru. Když jsem jí říkala, že otec zemřel velmi tiše, odpověděla mi, že přesně tak i žil. Ano, přesně tak. Byl velice nekonfliktní, hodný. Ale farníci na pohřbu zmiňovali, že uměl být i důrazný. Mně byl drahý jako obyčejný člověk s živým zájmem o dění kolem. Zajímal se o život dětí, rodičů a zároveň i prarodičů. Velmi se za svoje farníky modlil. Svým otcovským srdcem obsáhl celou farnost. Měl gangrénu, a protože nebyla možná operace, sestry z hospicové péče jej připravily na brzký odchod z tohoto světa. Byl smířený se smrtí i s Bohem, proto odešel tak pokojně.

Na pohřbu se sešla nejen jeho farnost, ale i mnoho lidí z okolí. Viděla jsem, že i mladí lidé plakali. Pšeničné zrno jeho života nezůstalo samo; padlo do země a vydalo mnohý užitek (Jan 12,24).

-jp-

Velkorysost

P. Gorazd Cetkovský, O. Carm.

Na první pohled to nevypadá, že by velkorysost patřila mezi témata z oblasti duchovního života. Ale postupně jsem dospěl k přesvědčení: ano, až i do této podoby by mělo vyústit působení evangelia v našem životě. Protože jsem uvěřil Ježíši, že je Spasitel a Syn Boží, a svěřil jsem mu svůj život, mělo by mne to (tím samým, byť postupně) dovést k velkorysosti. Čili: Ježíš z každého dělá velkorysého člověka... Nebo alespoň z nás dělá lidi velkorysejší, než bychom byli bez něj, bez Krista.

Nejdříve jsem si všiml, že dost velkorysý nejsem. Opakovaně se mi v mysli vybavuje povídka Karla Čapka *Zločin v chalupě*. Rolník Vondráček zabil svého tchána, protože ten chtěl prodat pole, které podle Vondráčkova přesvědčení by mělo být naopak připojeno k sousednímu poli: „Ta pole chtějí k sobě. To už dá cit!“ A tenhle cit pro půdu a pro hospodaření Vondráčka zaslepil natolik, že kvůli tomu, aby zabránil prodeji pole, svého tchána zabil. A ani při soudním přelíčení se nepodařilo jej přesvědčit, aby se cítil vinen.

Nevím, zda také vy někdy zakoušíte nějaké takové *utkvělé přesvědčení* a *nutkavé jednání*. U Vondráčka to mělo drastickou podobu. V mírnější formě to ale myslím známe mnozí. Například jako perfekcionismus, který nás pudí dotahovat úkoly do pečlivosti, která je nesmyslná. A podobně. Jde o zmatek v pořadí hodnot. Něco nedůležitého bereme příliš vážně. To je přece pravý opak velkorysosti...

Co nám o velkorysosti říká samo její jméno?

Zjevně jde o slovo složené ze dvou slov. Podle mého soudu to naznačuje, že jde o pojem poměrně mladý, když pro něj naše jazyky nemají vlastní původní slovo (jako jsou např. voda, den, strach). Podobně je tomu i v jiných jazycích. Dost možná je české slovo *velkorysost* co do svého původu kalk z německého slova *Großzügigkeit*. Významově velmi blízká slova jsou v latině přídavné jméno *magnanimus*, což znamená doslova: jsoucí velkého ducha, a v italštině: *magnanimità* a *longanimità* – shovívavost, velkodušnost.

Příbuzná slova v češtině uvádí slovník¹ tato:

1 Slovník spisovného jazyka českého, Praha 1971.

velkorysý – přistupující k řešení věci ze širokého hlediska se zřetelem k podstatě věci a s pomínutím podřadných okolností; svědčící o takovém přístupu: v. plán, program, úkol; v-é budování, v-á pomoc; v. podnik, v. člověk (opak: úzkoprsý);
velkodušný – velkomyslný, šlechetný, ušlechtilý (opak: malodušný): v. čin, v. národ (Ner.), v. slib (Arb.);
velkoduchý – vyskytuje se řidčeji;
velkomyslný – 1. vyznačující se duševní velikostí, šlechetností, (...) velkodušný, velkorysý; 2. hrdý, povýšený, vysokomyslný.

Slova s opačným významem jsou:

úzkoprsý – hanl. *mající malý rozhled, trpící předsudky, omezený*: úzkoprsý maloměšťák;²
malicherný – 1. *ulpívající na maličkostech, nicotnostech, zabývající se jimi, týkající se jich*: lidé se stávají ke stáří malichernými; malicherný kritik; malicherné jednání; malicherné zájmy, starosti; 2. *bezvýznamný, nicotný*: malicherná záminka; umět zapomínat na malicherné věci.

A mohli bychom přemýšlet i o tom, jaká k velkorysosti patří gesta a úsloví. Velkorysý člověk dokáže nad méně významnými věcmi *mávnout rukou*. Nebude vést *žabomyši války*, ani *dělat z komára velblouda*.³ Dokáže usoudit, že nějaká nepříjemnost je pouze *bouře ve sklenici vody*. A nestává se mu, že *pro stromy nevidí les*. Atd.

Jak velkorysost definovat?

Bude jistě užitečné vymezit, co nazývám tímto slovem.

Podle mého soudu k ní patří:

- 1) Schopnost rozlišit důležité věci od nedůležitých.
- 2) Schopnost vzdávat se věcí nedůležitých.
- 3) Schopnost nadchnout se pro věci významné! (Velkorysost není lhostejnost.)
- 4) Schopnost spontánně, srdečně rozdávat, tj. štědrost. Včetně dávání odpuštění. A přitom mít zdravý ohled na sebe sama. (Velkorysost není nepořádek.)

Najdeme velkorysost v Bibli?

Přímo slovo velkorysost v Bibli není. Ale co do podstaty věci je Písmo svaté velkou učebnicí velkorysosti! Italská volněji pojatá biblická koncordance⁴ obsahuje i heslo *magnanimità* a u něj odkazy:

2 Slovník spisovné češtiny, Praha 1978.

3 Tento přírůbek má základ v Mat 23,24; viz níže.

4 G. PASSELECO, E. POSWICK, *Concordanza Pastorale della Bibbia*, Bologna⁵ 1991.

Dt 24,19-22: zbytek úrody má patřit bezdomovci, sirotku a vdově.

1 Sam 24: David v jeskyni u Ěn-gedí ušetřil Saulův život.

1 Sam 30,23nn.: David ustanovil, aby se kořist rozdělovala mezi všechny bojovníky.

Přísl 19,11: promíjet přestupky (v italštině: urážky) je ozdobou člověka.

Mat 5,40: „tomu nech i plášť...“

Luk 6,27-30: „milujte své nepřátele, (...) modlete se za ty, kdo vám ubližují.“

1 Tim 1,16: „na mně na prvním ukázal Ježíš Kristus celou svou *velkodušnost*.“

2 Tim 3,10: tys však (zblízka) sledoval mé učení (...) „trpělivost...“

2 Tim 4,2: „povzbuzuj s všestrannou trpělivostí.“

1 Petr 3,20: Boží shovívavost vyčkávala za dnů Noemových, zatímco se stavěla archa.

2 Petr 3,15: trpělivost našeho Pána považujte za záchranu.

Tedy vidíme, že se tu jedná o: štědrost, ochotu k odpuštění, trpělivost. Podobně v této knize najdeme i heslo *longanimità* a u něj odkazy na různá místa v Bibli. Z nich je patrné, že i tam jde o trpělivost, milosrdenství, odpuštění.

Svědectví evangelii

Přidržíím se toho, jak jsem velkorysost definoval, a k tomu doplním citace z Písma.

(1) Schopnost rozlišit věci důležité od nedůležitých

Mat 23,23n.: Pán Ježíš odmítá *formalismus*. A říká farizeům, kteří odevzdávali desátky z máty, kopru a kmínu, ale opomíjeli právo a milosrdenství: „Tohle jste měli dělat, a tamto nezanedbávat. Slepí vůdcové! Cedíte komára, ale velblouda polykáte.“ A vysvobození ohnuté ženy, která byla osmnáct let „posedlá duchem způsobujícím nemoc“, od tohoto satanova pouta, je přece důležitější, než dodržení sobotního klidu (Lk 13,10-17).

Mat 24,42n. obsahuje *napomenutí k bdělosti*. Náš pozemský život jednou skončí a Pán od nás z něj bude vyžadovat účty. Ovšem špatný služebník je malicherně opojen přítomnou chvílí a tím, co se mu v ní nabízí, takže myšlenku na budoucnost a s ní spojenou odpovědnost odsouvá. Říká si: „Můj pán hned tak nepřijde...“

V řadě podobností pobízí Ježíš k *trpělivosti*. Velkorysost tu znamená nechat se „uvěznit“ v přítomné chvíli (v momentálním nenaplnění, neúspěchu, bolesti, nespravedlnosti aj.), ale počítat s budoucností, v níž se nás Bůh ujme, a *umět čekat*. K tomuto nabádá podobenství o zasetém semeni (roste rolníkovi na poli, „on ani neví, jak“: Mk 4,26-29), o hořčičném

zrnku (Mk 4,30-32), příkaz nevytrhávat koukol, ale počkat do žně (Mat 13,24-30). Když žena rodí, trpí, ale když porodí dítě, zapomene na bolest a raduje se (Jan 16,21). Příklad, že strom se pozná po ovoci (Mat 7,16-19), je velmi cenná rada pro rozlišování, ale někdy je třeba čekat, dokud se to ovoce neukáže.

(2) Schopnost vyvodit z toho praktický důsledek: vzdát se věcí nedůležitých, a to hned

Ono *vzdávání se* zdůrazňují podobenství o povolání:

Kupec kvůli perle prodá všechno, co má (Mat 13,45-46); stejně je tomu v podobenství o nalezeném pokladu v poli (Mat 13,44).

Je třeba věcem pomíjivým nepřisuzovat přílišný význam, což pošetile dělал boháč, který spoléhal jen na zásoby ve svých stodolách a nestaral se, aby byl „bohatý před Bohem“ (Lk 12,16-21).

Nepoctivý správce, aby zabezpečil svou budoucnost, obětoval část pánova majetku a zbytek své poctivosti (Lk 16,1-8).

Pokouší-li nás něco úplně sejít z cesty, která vede do Božího království, vyžaduje Pán Ježíš nadsazenými a působivými obrazy radikální nesmlouvavost: Svádí-li tě ruka, noha, usekni ji, svádí-li tě oko, vylopni ho... (Mat 18,8-9).

Ono *hned* je logicky (ne doslovně) obsaženo v podobenstvích o perle a o nalezeném pokladu. Výslovně o něm slyšíme při líčení povolání apoštolů: „Oni hned nechali sítě a následovali ho“ (Mat 4,20; podobně jinde).

(3) Schopnost nadchnout se pro věci významné, tj. pro pozvání do Božího království

Pán Ježíš ty své současníky, kterým nebyl dost dobrý ani přísný Jan Křtitel, ani milosrdný Ježíš, takže se distancovali od obojího, přirovnává k dětem na tržišti, které *jen dělají drahoty*, ale není s nimi žádná hra (Mat 11,16-19).

V podobenství o velké hostině (Lk 14,15-24), což je podobenství o povolání, je trapné, že pozvaní dávají před účastí na velké hostině přednost obhlídce koupeného pole a testování nových býků, ačkoliv obojí už mají; neuteklo by jim to! Tím *odmítají přijmout povolání*.

(4) Ochota srdečně rozdávat, dělit se, dávat odpuštění – štědrost

Důvodem tohoto postoje je, že Bůh se takto chová k nám!

Máme si navzájem *odpouštět*, protože Bůh každému z nás odpustil mnohem víc. V podobenství o krutém služebníkovi, mu pán říká: „Služebníku

ničemný! Celý dluh jsem ti odpustil, protože jsi mě prosil. Neměl ses tedy i ty slitovat nad svým druhem, jako jsem se smíloval já nad tebou?“ (Mat 18,32-33.)

Máme milovat i své nepřátele, tj. být ochotni jim pomoci, když jsou v tísní, a modlit se za ty, kdo nás pronásledují, vždyť Bůh dává slunce a déšť dobrým i zlým (Mat 5,45) a je dobrý i k nevďěčným a zlým (Lk 6,35-36).

Příklady ze života světců

Když se římští darebáci divili, proč si svatý Filip Neri taky neusnadní nebo nezpříjemní život nějakou lumpárnou, on jim na to odpovídal: „*Preferisco il paradiso!*“ – „*Nebe je pro mě víc!*“ (Rozumí se: dostat se tam – ve srovnání s tím, co bych teď získal hříchem...)

Svatý Jan Maria Vianney řekl:⁵ „*Někteří lidé se hluboce pohrouží do modlitby jako ryba do vody, protože jsou zcela oddáni Pánu Bohu. V jejich srdci není žádné rozdělení. Jak mám rád takové velkodušné duše!*“

Při pohledu na krásu švýcarských hor a jezer mladička Tereзка pocítila Boží velikost a uvědomila si, že ani řeholní život nemusí být zaručeně prožíván velkoryse. „*Pochopila jsem, jak snadno se může stát, že se člověk soustředí na sebe a zapomene na vznešený cíl svého povolání; a řtkala jsem si: Později, v hodině zkoušky, až budu uvězněna na Karmelu a budu moci hledět jen na malý cíp hvězdnatého nebe, budu vzpomínat na to, co dnes vidím. Tato myšlenka mi dodá odvahy. A díky pohledu na Boží velikost a moc lehko zapomenu na své ubohé malé zájmy, neboť chci milovat jedině jeho. Ať mne nepotká to neštěstí, že bych lpěla na slámě [tj. na maličernostech] nyní, když „mé srdce již pocítilo,“ co Ježíš připravuje těm, kdo ho milují.*“⁷ (AS 122-123.)

A v dopise tetičce svatá Tereзка (LT 178) napsala: *Teď nemám co závidět, protože mohu sama hledět zblízka na skutky Svatých, vidět jejich boje a velkodušnost, s jakou se podřizují Boží vůli.*⁸ Strýc Guérin, kterého Tereзка považovala za světe, se jí líbil tím, že byl velkorysý! A tato velkorysost patří ke svatosti.

⁵ Citace z jeho katechezí v Denní modlitbě církve 4.8. – 2. čtení.

⁶ Ve francouzštině: *pressenti*, tedy nepocítila to ještě v plnosti, ale jen v podobě předchutí, jen částečně.

⁷ 1 Kor 2,9.

⁸ To je narážka na obsah dopisů, které napsali Guérinovi Matce Anežce 18.7.

Co ještě s velkorysostí souvisí

Naše modlitba by nám měla vydatně pomáhat k velkorysosti: znovu a znovu děkujeme Bohu za velké věci, které nám učinil. Proto si v protivenstvích můžeme klást otázku: *Kdo by nás mohl odloučit od lásky Kristovy?*... (Řím 8,35.) A právě tak máme v modlitbě znovu a znovu na paměti naši křesťanskou naději, že *utrpení tohoto času se nedají srovnat s budoucí slávou*... (Řím 8,18.)

Naše askeze pak není nějaké upoceného trápení sebe sama, ale úsilí uchovávat si pravou svobodu pro věci důležité. Chudoba ve věcech tohoto světa představuje kapacitu pro pravé bohatství skrze víru!

Jiné téma, které mne často v myšlenkách zaměstnává, je prostota (Pokušitel nás totiž chytá na pestrost, na zvědavost). Souvisí to s velkorysostí? Věřím, že ano: rozhodnutí pro prostotu znamená vzdávat se věcí nedůležitých.

K velkorysosti patří také humor (nebrat nedůležité věci ani sebe přehnaně vážně). Není podstatou anekdoty ukázat omezenost uvažování (při dobré logice!) nějakého člověka nebo našeho vlastního pohledu na skutečnost – a zasmát se tomu? Např. můj oblíbený vtip o ministrantovi: Pan farář hezky v klidu prodlévá na faře a najednou ho zvenčí vyruší hrozný řev. Podívá se z okna a vidí ministranta, který pevně drží kočku za ocas a točí s ní nad hlavou. Proto kočka vydává příšerné skřeky. Kněz seběhne dolů, chytne kluka a zalomcuje jím, až ten, ustrašený, kočku rychle pustí. Pan farář mu přísně vytýká: „Takhle trápit zvíře!... Vždyť jsi jí ten ocas mohl utrhnout! Za trest mi řekneš, proti kterému přikázání desatera ses tím prohřešil!“ Provinilec se zamyslí a pak nesměle odpovídá: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj...“ – Odpověď, kterou kluk knězi dává, v sobě má logiku, ale jen omezenou. A tím je humorná.

Velkorysost je důležitá při šíření evangelia: nelpět na formách, na svém osobním přístupu, na nedůležitých detailech, ale předávat podstatu.

Velkorysost znamená poslušnost vůči Boží vůli. Tohle poučení si беру z Čapkovy povídky *Zločin v chalupě*. Vondráček byl neposlušný vůči Boží vůli, vůči Božímu řádu stvoření. Jeho ohled na „vůli polí“ (co chtějí ta pole) je přehnaný a v posledku dokonce vražedný. Podobně my lpíme na jiných věcech, například (když opět zmíním perfekcionismus) na dokonalosti toho, co děláme. Ale Bůh může chtít něco jiného, než si předsta-

vujeme my! Může chtít i něco, co je podle našeho soudu polovičatost a nedůslednost!

Doplňek o znázorňování kříže

Už před několika lety mě velice zaujal výklad prof. Jungmanna o tom, že na přelomu jedenáctého a dvanáctého století došlo k velké změně ve středověm smýšlení, která se týkala také pojmání víry.

Názorným projevem zmíněné proměny v pohledu na Krista je to, jak byl Kristus vyobrazován. Ve starověku byl Kristus vyobrazován jako vzkríslený Pantokrator – Vládce vesmíru. A kříže byly malovány bez korpusu – jako znamení, které se objeví na nebi na konci časů při Kristově druhém příchodu (Mat 24,30); tedy kříž tu byl symbolem událostí budoucích!

V pozdějším středověku začal být Kristus zobrazován jako Dítě v jeslích a jako Ukřižovaný. Pak již kříže nesou korpus, protože ukazují, jak mnoho za nás Ježíš na kříži vytrpěl. Kříž se stal připomínkou věcí minulých.

Když si toto obojí uvědomíme a propojíme, pak i tohle souvisí s velkorysostí. Věříme v to, že Ježíš už zvítězil nad zlem, satanem, smrtí. Nepřítel ještě bojuje, ale má to prohrané. Nám se na Kristově vítězství dostalo účasti: už jsme vykoupeni, posvěceni Duchem, jsme už svobodné Boží děti a dědicové Božího království. A směřujeme k plnosti spásy. Tehdy Ježíš přijde „právě tak“ skutečně, jak ho apoštolové viděli odcházet (Sk 1,11). Na tomto základu staví naše velkorysost.

Chcete-li, můžete si z celé této úvahy vyvodit praktický podnět: zpytujeme se, v čem jsme malicherní, úzkoprsí, ustrašení. Co jsou moje malichernosti, moje „dva proužky pole“, které za každou cenu „chtějí k sobě, to už dá cit!“ a kvůli nimž se chováme směšně nebo dokonce ubližujeme. Prosme svého Mistra a Pána o zdravou křesťanskou velkorysost.

ČASOPIS PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.

ISSN – KARMEL 1210 – 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P – 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.

Evidenční číslo: MK ČR E 13791

Starší čísla časopisu najdete na www.karmel.cz